

nrc.nl

‘Als het zo doorgaat, mislukt de euro’

Mark Beunderman 29 maart 2017 om 21:26

Het lijkt haast wel lente in de economie van de eurozone. De groei trekt eindelijk aan, de werkloosheid daalt. Maar een zonnige blik is niet gerechtvaardigd, zegt een van de topeconomen van Europa. Zijn ongemakkelijke boodschap: „Als de dingen zo doorgaan, is de euro gedoemd te mislukken.”

Clemens Fuest leidt het gezaghebbende Ifo-instituut in München. Deze week was hij te gast op het Duitsland Instituut in Amsterdam. Achter de gunstige economische vooruitzichten – Ifo verwacht voor de eurozone dit jaar 1,6 procent bbp-groei – gaan enorme problemen schuil, meent de Duitser.

De eurolanden zijn sinds de oprichting van de monetaire unie in 1999 uit elkaar gegroeid. De gemiddelde Duitser werd rijker, de gemiddelde Nederlander ook. De gemiddelde Griek is armer dan voor de crisis én armer dan in 2000. En Italië? Daar ligt het inkomen per hoofd van de bevolking nu 7 procent lager dan toen de euro werd ingevoerd. „Dat is voor een westers industrieland uniek”, aldus Fuest.

Daarbovenop komen de staatsschulden. De Italiaanse schuld (nu 133 procent van het bbp) en de Franse (98 procent) zijn de voorbije jaren verder opgelopen. Fuest: „Hier moet dringend wat aan gedaan worden voordat er een nieuwe crisis uitbreekt.”

Waar bent u het meest bezorgd over?

„Over Italië. Daar was Europa altijd heel populair, maar door de euro is dat veranderd. Nu zeggen de meeste mensen daar in peilingen de euro geen goede zaak meer te vinden. Als de populistische Vijfsterrenbeweging aan de macht komt, kan uittreding uit de euro op de agenda komen. Of de economische malaise echt door de euro komt, waag ik trouwens te betwijfelen. Die komt eerder door te hoge loonkosten, lage arbeidsproductiviteit, bureaucratie. De Italianen hervormen te weinig. Maar Europa is nu de zondebok.”

Wat gaat er mis in de eurozone?

[Fuest: 'De muntunie is gestoeld op beloftes. Maar niemand houdt zich aan zijn beloftes. Ook Duitsland niet.'](#)

„De muntunie is nu gestoeld op beloftes. Beloftes die landen doen om zich te houden aan

afspraken: we brengen tekorten naar beneden, we gaan hervormen. Maar niemand houdt zich aan zijn beloftes. Ook Duitsland niet. Het stabiliteitspact met de EU-begrotingsregels werd in zeventien jaar euro 168 keer geschonden.”

In zijn recent verschenen boek *Der Odysseus-Komplex* doet Fuest samen met collega-econoom Johannes Becker voorstellen voor een anders georganiseerde muntunie. De Griekse held Odysseus slaagde erin om de verleiding van de gevaarlijke Sirenen te weerstaan. Ook de eurolanden moeten verleidingen weerstaan: schulden maken en pijnlijke hervormingen steeds uitstellen.

Een van Fuests voorstellen is een automatische schuldenlimiet. Als een regering een hoger ‘structureel’ begrotingstekort (gecorrigeerd voor conjuncturele schommelingen) wil hebben dan 0,5 procent van het bbp, mag ze geen ‘normale’ staatsleningen meer uitgeven. Lenen gaat alleen nog met een nieuw type staatslening, die Fuest *accountability bond* noemt (‘verantwoordingsobligatie’). Die leningen zijn achtergesteld: beleggers zijn hun geld kwijt als een land failliet gaat. Andere eurolanden draaien er niet voor op. De Europese Centrale Bank (ECB) mag dit type risicoschuld niet opkopen.

Het hogere risico betekent een hogere rente, en dus hogere leenkosten voor regeringen. „Dat kan procenten extra rente gaan kosten, afhankelijk van het land”, zegt Fuest.

Het moet voor landen lastiger worden om zich in de schulden te steken?

„Ja. Er zal in nationale parlementen een debat worden gevoerd: willen we meer lenen? Oké, maar dat zal dan heel duur zijn. En soms zal extra lenen helemaal niet meer kunnen, omdat niemand die obligaties van schuldenlanden nog wil kopen.”

Ook de eurolanden moeten verleidingen weerstaan: schulden maken en pijnlijke hervormingen steeds uitstellen

Waarom zouden lidstaten zich hier opeens wel aan houden? Ze kunnen toch ook gewone leningen uitgeven?

„Dat gaat niet zomaar. Het toezicht wordt volledig Europees. Je haalt het weg uit de sfeer van beloftes tussen landen. Elke obligatie heeft een nummer. In het vervolg zie je dan of het zo’n achtergestelde bond is of niet. Europese instellingen, zoals de ECB, kunnen precies zien wat er gebeurt.”

Zullen Zuid-Europese landen hier zomaar mee akkoord gaan?

„Noord-Europese landen kunnen er in onderhandelingen iets tegenover stellen. Je kunt bijvoorbeeld iets doen aan de huidige schuldenberg van Zuid-Europese landen. Die hoge

schulden kunnen in een fonds worden gestopt, dat door meer solide eurolanden wordt gegarandeerd. Het compromis is dan: nieuwe schulden maken gaat niet zomaar meer.”

Hoe komen in uw voorstel de hervormingen op gang?

„Dit voorstel is bedoeld om te voorkomen dat we verder afglijden in een schuldenunie, die door landen als Duitsland en Nederland wordt betaald. Hervormen, dat is een beslissing van landen zelf. Het is een illusie dat we vanuit Brussel tegen Italië of Griekenland kunnen zeggen hoe ze moeten hervormen.”

Kunnen we niet beter de eurozone ontmantelen?

„Natuurlijk kunnen we dat doen. Maar dat zou goed gepland moeten worden en alle lidstaten zouden akkoord moeten gaan. Dat het zo zal gaan, is niet erg waarschijnlijk. Waarschijnlijker is dan dat de zaak op een niet-geordende, chaotische manier uiteenvalt. En dat is riskant. Voordat we dit risico aangaan, moeten we proberen de eurozone zo te hervormen dat ze wél functioneert.”

Hoogleraar economie Clemens Fuest (1968) volgde in 2016 Hans-Werner Sinn op als directeur van het Ifo-instituut in München.

